Iranian Quarterly of Education Strategies
Vol. 4, No. 4, Winter 2012
Pages: 195-201

فصل‌نامه راهبردهای آموزش
دوره ۴، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۰
صفحات: ۲۰۱-۱۹۵

پژوهشی

مقایسه نمرات ارزشیابی دانشجویی اعضای هیات علمی براساس نگرش آنها نسبت به ارزشیابی

عبدالحسین شکورنیا* *MSc*، محمدعلی عصاره‌زادگان[۱] *PhD*

*گروه ایمونولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور، اهواز، ایران

[۱]گروه ایمونولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور، اهواز، ایران

چکیده

اهداف: بررسی نگرش اساتید درباره ارزشیابی‌های دانشجویی می‌تواند ضمن رفع کاستی‌های موجود، شرایط لازم برای بهره‌برداری مناسب از نتایج حاصل از این ارزشیابی‌ها را فراهم نماید. این مطالعه با هدف مقایسه نمرات ارزشیابی اساتید با نگرش مثبت و منفی نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی در دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز انجام شد.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی- مقطعی که در سال ۹۰-۱۳۸۹ در دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز انجام شد، نمرات ارزشیابی ۱۸۴ استاد به روش سرشماری مورد بررسی قرار گرفت. برای گردآوری اطلاعات از دو پرسش‌نامه نظرسنجی از اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی و ارزشیابی استاد توسط دانشجویان استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS 15 و آزمون T مستقل و آنالیز فاکتوریل و ضریب همبستگی پیرسون تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: میانگین نمره ارزشیابی اساتید موافق نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی ۴/۱۹±۰/۳۵ و میانگین نمره ارزشیابی اساتید مخالف ۳/۸۷±۰/۳۸ بود. بین میانگین نمرات ارزشیابی اساتید و نگرش آنان نسبت به نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی تفاوت معنی‌داری مشاهده شد (p=۰/۰۰۱).

نتیجه‌گیری: بین نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی و کسب نمره ارزشیابی از دانشجویان رابطه وجود دارد. اساتیدی که نگرش مثبت نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی دارند، نمره ارزشیابی بالاتری دریافت می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: ارزشیابی، دانشجویان، اساتید، نگرش

Comparison of faculty members' evaluation scores based on attitudes toward student rating

Shakurnia A. H.* ***MSc*, Assarezadegan M. A.[1]** ***PhD***

*Department of Immunology, Faculty of Medicine, Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran
[1]Department of Immunology, Faculty of Medicine, Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

Abstract

Aims: Assessing faculties' attitude toward the student ratings can eliminate the existing shortcomings and provide the requirements for utilization of the results of such ratings. The purpose of the study was to compare the rating scores of faculties with positive and negative attitudes toward the student ratings in Jondi-Shapour University of Ahwaz.

Methods: In this cross-sectional descriptive study performed during 2010-11 in Jondi-Shapour Medical University of Ahwaz, the rating scores of 184 university professors were evaluated by census method. Data were collected using the Attitude toward Student Ratings instruction questionnaire (ASRI) and the Student Ratings of Instruction (SRI) form. Data were analysed by SPSS 15 using independent T-test, factor analysis and Pearson correlation coefficient.

Results: The mean rating score of faculties who were agree with student ratings was 4.19±0.35 and the mean score of the disagree faculties was 3.87±0.38. A significant difference was observed between the mean rating scores of faculties and their attitudes toward the student rating results (p=0.001).

Conclusion: There is correlation between the student ratings and the obtained scores from the students. Faculty members with positive attitude towards the student ratings, obtain higher rating scores.

Keywords: Rating, Students, Faculty, Attitude

نویسنده مسئول: عبدالحسین شکورنیا. تمام درخواست‌ها باید به نشانی shakurnia@yahoo.com فرستاده شوند.

دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۶/۶ پذیرش مقاله: ۱۳۹۰/۸/۸

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-02-05]

مقدمه

استفاده از نظرات دانشجویان در ارزشیابی اعضای هیات علمی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی از سال ۱۹۲۷ میلادی به‌عنوان بخش مهمی از ارزشیابی‌های آموزشی آغاز شد و تاکنون گسترش زیادی یافته است، به‌طوری که در حال حاضر تقریباً در تمامی دانشگاه‌های معتبر دنیا به‌عنوان اصلی‌ترین منبع برای ارزیابی عملکرد آموزشی اساتید به‌کار گرفته می‌شود [۱]. ارزشیابی عملکرد آموزشی اساتید یکی از روش‌های بهبود کیفیت برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی اعضای هیات علمی در دانشگاه‌ها به شمار می‌رود و این امکان را فراهم می‌آورد تا براساس نتایج آن، نقاط قوت و ضعف تعیین و با تقویت جنبه‌های مثبت و رفع کاستی‌ها در ایجاد تحول و اصلاح امور آموزشی برنامه‌ریزی مناسب صورت پذیرد [۲].

ارزیابی دانشجویان از عملکرد اساتید و اثربخشی تدریس ازجمله رایج‌ترین روش‌های ارزیابی عملکردهای آموزشی است که می‌تواند به بهبود و ارتقای کیفیت عملکرد آموزشی استاد کمک نماید [۳]. بنابراین، تحقیق و بررسی درباره اثربخشی و کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیات علمی از جمله مسایل مهمی است که از یک سو، بازخورد مناسب را برای تجزیه و تحلیل مسایل آموزشی و تصمیم‌گیری‌های اساسی و برنامه‌ریزی‌های استراتژیک توسط مسئولان و دست‌اندرکاران نظام آموزش عالی فراهم می‌آورد و از سوی دیگر، اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی می‌توانند از چگونگی عملکرد آموزشی خود آگاهی یابند و به اصلاح روش‌های آموزشی و در نتیجه، افزایش کیفیت تدریس خود اقدام کنند [۴].

با توجه به گسترش سریع ارزشیابی‌های دانشجویی در دو دهه اخیر و استفاده وسیع از نتایج آن در مراکز دانشگاهی، پژوهشگران تلاش کرده‌اند با انجام تحقیقاتی در این زمینه و کشف کاستی‌های این روش ارزشیابی، اعتبار نتایج آن را افزایش دهند. در این ارتباط پژوهش‌های زیادی درباره محتوای پرسش‌نامه ارزشیابی، افزایش روایی و پایایی نتایج حاصل از آن و همچنین نقش عوامل مخدوش‌کننده در ارزشیابی‌های دانشجویی، انجام گرفته است [۵، ۶، ۷]. اما علی‌رغم انجام مطالعات متعدد در ابعاد مختلف ارزشیابی‌های دانشجویی، در ارتباط با خود اساتید که بدون حمایت و همکاری آنان ارزشیابی‌های دانشجویی ثمربخش نخواهد بود، تحقیقات بسیار کمی صورت گرفته است [۸].

پژوهش‌هایی درباره ارزشیابی‌های دانشجویی و بررسی نقش عوامل زمینه‌ای از قبیل رتبه علمی و سابقه [۹، ۱۰]، سن و جنسیت اساتید [۱۱] و نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی انجام گرفته است [۱۲]. با این وجود، هیچ‌یک از این مطالعات دقیقاً توضیح نداده‌اند که چرا برخی از اساتید با ارزشیابی‌های دانشجویی موافق و بعضی دیگر مخالفند. بررسی‌هایی توسط برخی از محققان در مورد احساس و نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی و نمرات دریافتی آنان از دانشجویان‌شان انجام گرفته است [۱۳، ۱۴، ۱۵]، اما تاکنون مطالعات زیادی ارتباط بین نمره ارزشیابی اساتید و نگرش آنان نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی را مورد پژوهش قرار نداده است.

براساس مطالعات انجام‌شده، اساتیدی با به‌کارگیری نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی مخالف هستند که بیشتر وقت آنها صرف پژوهش می‌شود و تدریس و آموزش دانشجویان برای آنها اهمیت زیادی ندارد [۱۶]. نتایج مطالعه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی مازندران نشان می‌دهد که نظرات بیش از نیمی از استادان در مورد روند ارزشیابی منفی است [۱۷]. *جاکابس* با انجام مطالعه‌ای گزارش می‌کند که بیشتر اساتید باور ندارند که ارزشیابی‌های دانشجویی تاثیر منفی روی رفتار اساتید دارد، بلکه برعکس اعتقاد دارند که استفاده از نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی یک ضرورت است [۱۸]. *رایان* و همکاران نشان می‌دهند که ارزشیابی استاد توسط دانشجویان باعث کاهش رضایت و دلگرمی اساتید شده و همچنین اساتید را به کاهش استانداردها و عدم جدیت در تدریس و آموزش دانشجویان سوق می‌دهد [۱۹]. *اسپنسر* نیز گزارش می‌کند که فقط ۲۳٪ اساتید براساس ارزشیابی‌های دانشجویی آموزش و روش تدریس خود را تغییر می‌دهند [۲۰]. به‌نظر می‌رسد که نگرش مثبت اعضای هیات علمی نسبت به به‌کارگیری نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی تا اندازه‌ای بر شیوه تدریس و رفتار استاد در کلاس تاثیرگذار است. با این حال، نتایج مطالعه *آرمسترانگ* در دانشگاه پنسیلوانیا نشان می‌دهد که این بازخورد در یادگیری بهتر و بیشتر دانشجویان تاثیری ندارد [۲۱]. در هر حال، آنچه از نتایج مطالعات مختلف مشخص می‌شود آن است که باید از طرفی برای نگرش منفی استادان در مورد فرآیند ارزشیابی‌های دانشجویی و نتایج حاصل از آن و از طرف دیگر برای بهینه‌نمودن و اصلاح این عملکرد تدابیر اساسی اندیشیده شود، زیرا در غیر این صورت، خطر ناکارآمدی ارزشیابی وجود دارد.

پژوهشگران تلاش می‌کنند تا نقش عواملی از قبیل ویژگی‌های شخصیتی اساتید و روش نمره‌دهی آنان را که ممکن است در ارزشیابی‌های دانشجویی تاثیرگذار باشد، روشن نمایند. مطالعات انجام‌شده درباره نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی و تاثیر متغیرهای زمینه‌ای روی تفاوت نگرش اساتید نشان می‌دهد که نگرش اساتید عامل بسیار مهم در موفقیت ارزشیابی‌های دانشجویی است [۱۴]. با این حال، هیچ محققی رابطه بین نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی و نمرات ارزشیابی اساتید را مورد بررسی قرار نداده است. اما چرا نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی اهمیت دارد؟ بیشتر تحقیقاتی که در این ارتباط انجام شده اذعان می‌نمایند که نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی بر نمرات ارزشیابی اساتید تاثیر دارد. آیا نگرش مثبت اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی منجر به دریافت نمره ارزشیابی بالاتری از دانشجویان خواهد شد و نگرش منفی برعکس؟ آیا همبستگی معنی‌داری بین نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی و

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-02-05]

نمرات ارزشیابی آنان وجود دارد یا هرگونه تفاوت معنی‌داری در نمرات ارزشیابی اساتید با نگرش‌های متفاوت نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی وجود دارد؟

با توجه به اهمیت نتایج حاصل از ارزشیابی‌های دانشجویی در بهبود تدریس و ارتقای کیفیت آموزش و نظر به این‌که شرط اولیه تاثیرپذیری اساتید و گرفتن بازخورد از نتایج حاصل از این ارزشیابی‌ها، مقبولیت و پذیرش این نتایج نزد اساتید است، این بررسی‌ها در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی ضرورت پیدا می‌کند. با توجه به مطالب فوق، این مطالعه با هدف مقایسه نمرات ارزشیابی اساتید با نگرش مثبت و منفی نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی در دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز انجام شد.

روش‌ها

در این مطالعه توصیفی- مقطعی، جامعه مورد مطالعه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز بودند که در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ به آموزش و تدریس اشتغال داشتند. تمامی ۲۰۷ عضو هیات علمی غیربالینی که هر ساله یک نوبت از طریق پرسش‌نامه مورد ارزشیابی قرار می‌گرفتند، به روش سرشماری وارد مطالعه شدند.

پرسش‌نامه نظرسنجی از اساتید درباره ارزشیابی‌های دانشجویی: مشتمل بر ۱۱ سئوال بر مبنای مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از "کاملاً مخالفم" تا "کاملاً موافقم" با ارزش نمره‌گذاری ۱ تا ۵ بود. این پرسش‌نامه از پژوهشی که توسط *چانگ* انجام گرفته بود [۱]، اقتباس و با تغییراتی در این مطالعه برای بررسی نگرش اساتید درباره ارزشیابی‌های دانشجویی مورد استفاده قرار گرفت. سئوالات ۱ تا ۵ به اهداف ارزشیابی‌های دانشجویی، سئوالات ۶ تا ۱۰ به جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویی و سئوال ۱۱ به موافقت کلی با ارزشیابی‌های دانشجویی اختصاص داشت. روایی این پرسش‌نامه با نظرخواهی از کارشناسان و صاحب‌نظران تایید شد و پایایی آن نیز به روش همسانی درونی محاسبه و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به‌دست آمد.

پرسش‌نامه نظرسنجی از دانشجویان درباره نحوه تدریس اساتید: مشتمل بر ۱۵ سئوال ۵گزینه‌ای از "بسیار ضعیف" تا "عالی" با مقیاس نمره‌گذاری ۱ تا ۵ بود که توسط دفتر ارزشیابی دانشگاه در جلسات پایانی ترم توسط دانشجویان تکمیل شده و پس از جمع‌بندی، میانگین کل سئوالات پرسش‌نامه به‌صورت یک نمره به‌عنوان امتیاز ارزشیابی استاد توسط دانشجویان تعیین و در کارنامه ارزشیابی استاد ثبت می‌شد. روایی و پایایی پرسش‌نامه ارزشیابی استاد توسط مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه بررسی و مورد تایید قرار گرفته بود. داده‌های مطالعه با توزیع این پرسش‌نامه‌ها گردآوری شد. پرسش‌نامه‌های نظرسنجی اساتید به ضمیمه یک برگه مبنی بر توجیه و توضیح هدف مطالعه برای تمامی اساتید غیربالینی دانشکده‌های مختلف ارسال شد و پرسش‌نامه‌های ارزشیابی استاد نیز توسط مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه در اختیار دانشجویان قرار گرفت و نتایج حاصل از جمع‌بندی این پرسش‌نامه به‌عنوان نمره ارزشیابی استاد از دفتر ارزشیابی مرکز مطالعات دانشگاه اخذ شد. اساتید براساس نتایج حاصل از پرسش‌نامه نگرش‌سنجی به ۲ دسته تقسیم شدند. اساتیدی که میانگین نظرات آنان نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی مساوی یا بالاتر از ۴ بود، به‌عنوان گروه موافق (گروهی که نگرش مثبت نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی داشتند) و اساتیدی که میانگین نظرات آنان نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی مساوی یا پایین‌تر ۳ بود، به‌عنوان گروه مخالف (گروهی که نگرش منفی نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی داشتند) در نظر گرفته شدند. میانگین نمره‌های ارزشیابی تمامی دروسی که هر استاد در آن ترم تدریس کرده بود از دفتر ارزشیابی مرکز مطالعات دانشگاه اخذ و به‌عنوان نمره ارزشیابی استاد که توسط دانشجویان انجام شده بود، در کنار نظرات همان اساتید در پرسش‌نامه نگرش‌سنجی وارد رایانه شد. سپس میانگین نمرات ارزشیابی‌های دانشجویی اساتید با نگرش مثبت و منفی نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی تعیین و مورد بررسی قرار گرفت.

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS 15 تجزیه و تحلیل شد. برای خلاصه‌کردن داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف‌معیار و برای بررسی تفاوت نمرات ارزشیابی اساتید موافق و مخالف از آزمون T مستقل و آنالیز فاکتوریل و برای تعیین رابطه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

نتایج

از ۲۰۷ پرسش‌نامه ارسال‌شده تعداد ۱۸۴ پرسش‌نامه توسط اساتید تکمیل و برگشت داده شد (میزان برگشت پرسش‌نامه ۸۸/۹٪). از این تعداد ۷۸ نفر (۴۲/۵٪) زن ۷ نفر استاد (۳/۸٪)، ۳۴ نفر دانشیار (۱۸/۵٪)، ۶۱ نفر استادیار (۳۳/۲٪) و ۸۲ نفر مربی (۴۴/۵٪) بودند. میانگین کلی نمره ارزشیابی اساتید موافق ۰/۳۵±۴/۱۹ و میانگین کلی نمره ارزشیابی اساتید مخالف ۰/۳۸±۳/۸۷ بود (p=۰/۰۰۱؛ جدول ۱). به‌طور کلی، میانگین نمرات ارزشیابی اساتید موافق درباره اهداف ارزشیابی‌های دانشجویی (سئوالات ۱ تا ۵) از میانگین نمرات ارزشیابی اساتید مخالف به‌طور معنی‌داری بیشتر، اما درباره جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویی (سئوالات ۶ تا ۱۰)، میانگین نمرات ارزشیابی اساتید موافق از میانگین نمرات ارزشیابی اساتید مخالف به‌طور معنی‌داری کمتر بود.

در بررسی ارتباط بین نمرات ارزشیابی اساتید با نمره نگرش‌سنجی آنان همبستگی مثبت و معنی‌داری مشاهده شد (p=۰/۰۰۱). ضریب همبستگی پیرسون بین میانگین کلی نمرات ارزشیابی اساتید و میانگین نمرات نگرش‌سنجی آنان r=۰/۳۹۳ به‌دست آمد. بین میانگین نمرات اساتید موافق و مخالف از نظر جنسیت (p=۰/۹۳) و از نظر رتبه علمی (p=۰/۳۹۱) تفاوت معنی‌داری وجود نداشت.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-02-05]

جدول ۱) میانگین، انحراف معیار و خلاصه نتایج آزمون T نمرات ارزشیابی اساتید با نگرش مثبت و منفی نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی

شماره سئوال	شاخص	نگرش	تعداد (٪)	میانگین	t	سطح معنی‌داری
۱	باعث بهبود کیفیت آموزش می‌شود	مخالف	۵۸ (٪۳۲)	۳/۹۰±۰/۳۵	۳/۶۱	۰/۰۰۱
		موافق	۱۲۶ (٪۶۸)	۴/۱۱±۰/۴۰		
۲	ارتباط بین استاد و دانشجو را افزایش می‌دهد	مخالف	۱۱۰ (٪۶۰)	۳/۹۵±۰/۳۹	۴/۲۶	۰/۰۰۰۱
		موافق	۷۴ (٪۴۰)	۴/۱۹±۰/۳۶		
۳	منعکس کننده نحوه تدریس استاد است	مخالف	۶۸ (٪۳۷)	۳/۸۶±۰/۳۱	۵/۵۲	۰/۰۰۱
		موافق	۱۱۶ (٪۶۳)	۴/۱۵±۰/۴۱		
۴	اطلاعات مفیدی برای ارتقای استاد فراهم می‌آورد.	مخالف	۸۲ (٪۴۵)	۳/۸۹±۰/۳۵	۴/۸۳	۰/۰۰۰۱
		موافق	۱۰۲ (٪۵۵)	۴/۱۶±۰/۳۹		
۵	فرصتی برای خود ارزیابی استاد فراهم می‌آورد	مخالف	۴۶ (٪۲۵)	۳/۸۳±۰/۳۷	۵/۱۰	۰/۰۰۰۱
		موافق	۱۳۸ (٪۷۵)	۴/۱۲±۰/۳۸		
۶	باعث تنش در روابط استاد و دانشجو می‌شود	مخالف	۱۴۲ (٪۷۷)	۴/۰۷±۰/۴۲	۲/۰۹	۰/۰۳۹
		موافق	۴۲ (٪۲۳)	۳/۹۵±۰/۳۱		
۷	توان و بازدهی آموزشی استاد را کاهش می‌دهد.	مخالف	۱۵۹ (٪۸۶)	۴/۰۷±۰/۳۸	۲/۳۷	۰/۰۲۴
		موافق	۲۵ (٪۱۴)	۳/۸۵±۰/۴۴		
۸	محتوا و استانداردهای آموزشی را کاهش می‌دهد.	مخالف	۱۵۷ (٪۸۵)	۴/۰۷±۰/۳۹	۱/۹۸	۰/۰۴۲
		موافق	۲۷ (٪۱۵)	۳/۹۰±۰/۴۱		
۹	جدیت و تدریس استاندارد استاد را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.	مخالف	۱۲۰ (٪۶۵)	۴/۰۸±۰/۴۲	۲/۰۱	۰/۰۴۶
		موافق	۶۴ (٪۳۵)	۳/۹۷±۰/۳۵		
۱۰	نمی‌تواند نحوه تدریس استاد را مشخص نماید	مخالف	۹۴ (٪۵۱)	۴/۱۴±۰/۴۲	۳/۵۴	۰/۰۰۱
		موافق	۹۰ (٪۴۹)	۳/۹۴±۰/۳۵		
۱۱	میزان موافقت کلی با ارزشیابی استاد توسط دانشجویان	مخالف	۸۶ (٪۴۷)	۳/۸۷±۰/۳۸	۵/۸۳	۰/۰۰۰۱
		موافق	۹۸ (٪۵۳)	۴/۱۹±۰/۳۵		

بحث

بین میانگین نمرات ارزشیابی اساتید موافق و مخالف تفاوت معنی‌داری وجود دارد و در این ارتباط میانگین نمرات ارزشیابی اساتید موافق بیشتر است. یعنی اساتید موافق با ارزشیابی‌های دانشجویی در مقایسه با اساتید مخالف، نمره ارزشیابی بالاتری از دانشجویان دریافت نموده‌اند. احتمالاً علت دریافت نمره بالاتر به دلیل شیوه تدریس اساتید با نگرش مثبت بوده است و دریافت نمره خوب از دانشجویان علت رضایتمندی و نگرش مثبت این گروه از اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی شده است. شاید دریافت نمره بالا از دانشجویان، علت اصلی نگرش مثبت آنان نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی باشد. دریافت نمره ارزشیابی بالا ممکن است پیامد مقبولیت نظرات دانشجویان نزد اساتید و در نتیجه، دریافت بازخورد لازم در جهت اصلاح و بهبود کیفیت تدریس و عملکرد آموزشی اساتید مطابق با نظرات دانشجویان شود و در نهایت تامین نظرات دانشجویان به دریافت نمره ارزشیابی بالاتر از دانشجویان منجر شود. این یافته‌ها در مطالعات انجام گرفته در سایر دانشگاه‌ها و بر روی سایر دانشجویان نیز نتایج مشابهی دربرداشته است. در بررسی انجام‌شده توسط *چانگ* در تایوان نیز میانگین نمرات ارزشیابی اساتید موافق با ارزشیابی‌های دانشجویی، بالاتر گزارش شده که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد [۱۵].

نتایج یک مطالعه در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان نیز نشان داد، اساتیدی که نمره بالاتری از دانشجویان دریافت کرده‌اند، تمایل بیشتری نسبت به ارزشیابی استاد توسط دانشجو از خود نشان داده‌اند [۲۲]. این یافته‌ها مبین این حقیقت است که بین رضایت دانشجویان از اساتید و موافقت اساتید با ارزشیابی‌های دانشجویی رابطه وجود دارد. به یک تعبیر می‌توان گفت اخذ نمره ارزشیابی مطلوب از دانشجویان در ایجاد نگرش مثبت در اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی بی‌تاثیر نبوده و طبعاً می‌تواند بیانگر موافقت بیشتر اساتیدی باشد که نمره بالاتری از دانشجویان دریافت می‌نمایند. *فیچ* معتقد است که علت مخالفت اساتید با ارزشیابی‌های دانشجویی آن است که خطاهای بسیار کوچک و قابل اغماض آنان با ارزشیابی غیرمنصفانه دانشجویان در کارنامه آموزشی آنان منعکس می‌شود و این امر موجب دلسردی آنان می‌شود [۵].

مقایسه میانگین نمرات ارزشیابی اساتید موافق و مخالف با اهداف ارزشیابی‌های دانشجویی (سئوالات ۱ تا ۵) نشان داد که در مجموع، در تمامی این موارد میانگین نمرات ارزشیابی اساتید موافق بالاتر از ۴ (خوب) بوده و بین نمرات ارزشیابی اساتید موافق و مخالف تفاوت معنی‌دار آماری وجود دارد. این امر نشان‌دهنده رضایت دانشجویان از عملکرد آموزشی اساتید موافق با ارزشیابی‌های دانشجویی است. بیش از دوسوم اساتید با این هدف که ارزشیابی‌های دانشجویی "باعث بهبود

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-02-05]

کیفیت آموزش می‌شود" موافق بودند. یافته‌های ۲ مطالعه در زاهدان و اهواز نشان می‌دهند که انجام ارزشیابی و اعلام نمره آن به اساتید، می‌تواند تا حد زیادی در بهبود کیفیت آموزش تاثیر مثبت بگذارد. نظر به اهمیت بازخورد ناشی از نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی در اصلاح و بهبود شیوه تدریس اساتید، بررسی علل ناخرسندی اساتید از ارزشیابی‌های دانشجویی که به‌عنوان مانعی برای دستیابی به اهداف نهایی این نوع ارزشیابی‌ها که همانا ارتقای کیفیت آموزش است، ضروری به‌نظر می‌رسد.

از طرف دیگر نتایج این بررسی نشان می‌دهد که بیش از نیمی از اساتید (۵۵٪)، با این هدف ارزشیابی‌های دانشجویی که "اطلاعات مفیدی برای ارتقای استاد فراهم می‌آورد" موافق هستند و از بازخورد ناشی از ارزشیابی‌های دانشجویی با هدف بهبود کیفیت آموزش استقبال می‌کنند. یکی از اهداف اصلی ارزشیابی‌های دانشجویی، اهداف تکوینی آن یعنی دادن بازخورد مناسب به اساتید است و در این راستا نتایج بررسی‌ها نیز نشان داده است که اساتید، اولویت اصلی ارزشیابی‌های دانشجویی را اهداف تکوینی آن می‌دانند. *ناصر* و *آیداکا* در دو مطالعه با بررسی نظرات اعضای هیات علمی گزارش می‌کنند که نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی زمانی که با اهداف تکوینی انجام می‌شوند مثبت‌تر است [۲۳، ۲۴]. یعنی کاربرد تکوینی نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی نسبت به کاربردهای دیگر آن بیشتر مورد پذیرش اساتید است. بررسی نظرات ۳۵۷ عضو هیات علمی دانشگاه‌های کانادا نیز نشان می‌دهد که بیشتر اساتید نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی را به‌عنوان یک منبع ارزشمند برای دادن بازخورد، کاملاً مناسب می‌دانند و به‌سادگی می‌پذیرند، اما از این‌که این نتایج به‌عنوان یک سند در تبیین کیفیت تدریس آنها محسوب شده و در ارتقای و استخدام آنان به‌کار گرفته شود، نگرانند [۲۵].

مقایسه میانگین نمرات ارزشیابی اساتید موافق و مخالف با جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویی (سئوالات ۶ تا ۱۰) نشان داد که در مجموع در تمامی این موارد، میانگین نمرات ارزشیابی اساتید مخالف بالاتر از ۴ (خوب) بوده و بین نمرات ارزشیابی اساتید موافق و مخالف تفاوت معنی‌دار آماری وجود دارد. این امر بیانگر آن است که اساتیدی که جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویی را باور ندارند، نمرات بالاتری از دانشجویان دریافت نموده‌اند و رضایت دانشجویان از عملکرد آموزشی آنان در مقایسه با اساتیدی که جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویی را باور دارند بیشتر است. حدود یک‌چهارم اساتید اذعان نمودند که ارزشیابی‌های دانشجویی "باعث تنش در روابط استاد و دانشجو می‌شود" و فقط ۲۵ نفر (۱۴٪) اساتید با این موضوع که ارزشیابی‌های دانشجویی "توان و بازدهی آموزشی استاد را کاهش می‌دهد" موافق بودند و در هر دو این موارد میانگین نمرات ارزشیابی اساتید مخالف به‌طور معنی‌داری از میانگین نمرات ارزشیابی اساتید موافق بالاتر بود (جدول ۱). بیش از سه‌چهارم اساتید (۸۵٪) اذعان داشته‌اند که با این مضمون که ارزشیابی‌های دانشجویی "محتوا و استانداردهای آموزشی را کاهش می‌دهد" مخالف هستند و میانگین نمرات ارزشیابی آنان نیز به‌طور معنی‌داری از گروه موافق بیشتر بود (۴/۰۷ در مقابل ۳/۹۰).

یکی دیگر از یافته‌های این مطالعه بر همبستگی مثبت و معنی‌دار بین نمرات ارزشیابی اساتید و دیدگاه آنان نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی اشاره دارد. اساتیدی که نمره ارزشیابی بالاتری از دانشجویان دریافت کرده‌اند، مخالفت کمتری با ارزشیابی‌های دانشجویی دارند و برعکس اساتیدی که نمره ارزشیابی کمتری دریافت کرده‌اند، مخالفت بیشتری با این ارزشیابی‌ها دارند. به عبارتی می‌توان گفت موافقت و مخالفت اساتید با ارزشیابی‌های دانشجویی با میزان رضایت دانشجویان از عملکرد آموزشی آنان همبسته است. *فرانکلین* در مطالعه‌ای در دانشگاه بوستون با بررسی اطلاعات و دیدگاه‌ها اساتید درباره ارزشیابی‌های دانشجویی و همچنین عملکرد آموزشی اساتید دریافت که نگرش مثبت نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی با عملکرد بهتر همبستگی دارد. او علت نگرش مثبت اساتید را در آشنایی اساتید با اهداف این ارزشیابی‌ها و همچنین نگرش مثبت آنان نسبت به صداقت دانشجویان اعلام کرده است [۲۶].

براساس نتایج به‌دست‌آمده از آزمون‌های آماری تفاوت معنی‌داری بین نمرات ارزشیابی اساتید زن و مرد و با رتبه‌های مختلف دانشگاهی مشاهده نشده است. بنابراین نمرات ارزشیابی هر دو گروه اساتید زن و مرد و با رتبه‌های دانشگاهی مختلف در این زمینه مشابه بوده است که با نتایج مطالعات مشابه همخوانی دارد [۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵].

براساس یافته‌های پژوهش، اساتید با نگرش مثبت نسبت به اهداف ارزشیابی‌های دانشجویی، نمرات ارزشیابی بالاتری از دانشجویان دریافت کرده‌اند، زیرا بخاطر نگرش مثبت خود بازخورد ناشی از نتایج این ارزشیابی‌ها را جدی گرفته و به خواسته‌های دانشجویان پاسخ مثبت داده و با ایجاد تغییرات مناسب در روش تدریس خود، رضایت دانشجویان را به خود جلب نموده‌اند. پژوهشگران معتقدند این دسته از اساتید بخاطر کسب نمرات بالا و نسبتاً مطلوب از دانشجویان، به ارزشیابی‌های دانشجویی خوشبین بوده و انگیزه بیشتری برای پذیرش و به‌کارگیری نتایج این ارزشیابی‌ها در اصلاح روش تدریس خود دارند [۱۴، ۲۴، ۲۷]. جالب توجه این‌که اساتیدی که نگرش مثبت به ارزشیابی‌های دانشجویی دارند، در استفاده از نتایج این ارزشیابی‌ها در ترفیع و استخدام اعضای هیات علمی هم موافقت بیشتری نشان داده‌اند [۲۸]. براساس نتایج به‌دست‌آمده از تحقیقات مشابهی که در دانشگاه‌های علوم پزشکی مازندران، هرمزگان و اهواز انجام شده است [۲۹، ۳۰، ۳۱]، جامعه مورد پژوهش بر این باورند که انجام ارزشیابی و اعلام نمره ارزشیابی به اساتید مربوطه، می‌تواند سطح کیفی آموزش را ارتقا بخشد. با این وجود، یافته‌های به‌دست‌آمده دلالت بر اختلاف معنی‌دار بین میانگین نتایج خودارزشیابی اساتید با نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی داشته است که این موضوع نشانگر آن است که نه‌تنها در نگرش کلی به مفهوم "ارزشیابی استاد" بین دانشجویان و اساتید

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-02-05]

اختلاف نظر وجود دارد، بلکه در ارزش‌گذاری کیفیت آموزش نیز بین اساتید و دانشجویان اختلاف نظر جدی مشاهده می‌شود. پژوهشگران بر این باورند که "کم بودن اعتقاد" اساتید به ارزشیابی می‌تواند منجر به کم‌توجهی اساتید به بازخوردهای ارایه‌شده به آنان شود. به‌نظر می‌رسد که با وجود چنین اختلاف نظری بین آموزش‌دهندگان و فراگیران، حرکت در مسیر ارتقای کیفیت آموزشی دشوار باشد داد. بدون شک، رفع مشکلات ارزشیابی‌های دانشجویی و جلب رضایت و اعتماد اساتید می‌تواند گام موثری در استفاده بهینه از نتایج این‌گونه ارزشیابی‌ها در ارتقای کیفیت تدریس و آموزش اساتید دربر داشته باشد. همچنین طراحی و انجام تمهیداتی جهت بهبود نگرش اساتید نسبت به فرآیند ارزشیابی استاد ضروری به‌نظر می‌رسد.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به انجام مطالعه بر روی اساتید علوم پایه و عدم لحاظ‌نمودن اساتید بالینی اشاره کرد. مطالعات جامع‌تر با بررسی اساتید پایه و بالینی پیشنهاد می‌شود. توصیه می‌شود مسئولان آموزش با بهبود فرآیند ارزشیابی استاد، شرایطی را فراهم آورند تا اساتید نگرش و احساس بهتری نسبت به نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی داشته باشند. ضمناً مطالعه بیشتر جهت بررسی علل مخالفت اساتید با انجام ارزشیابی‌های دانشجویی در دانشگاه‌های مختلف پیشنهاد می‌شود.

نتیجه‌گیری

بین نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی و کسب نمره ارزشیابی از دانشجویان رابطه وجود دارد. اساتیدی که نگرش مثبت نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی دارند، نمره ارزشیابی بالاتری دریافت می‌کنند.

تشکر و قدردانی: از کلیه اساتید گرامی و دانشجویان عزیز که با دقت و حوصله پرسش‌نامه‌های ارسالی را تکمیل و در انجام این تحقیق ما را یاری نمودند صمیمانه قدرانی می‌شود.

منابع

1- Chang TS. Faculty attitudes toward student ratings: Do the resultant rating scores really matter? Taiwan: National Hualien Teachers College Hualien; 2009. Available from: http://www.nhlue.edu.tw/~achang/data/c-2.pdf
2- Alhija FNA, Fresko B. Student evaluation of instruction: What can be learned from students' written comments? Stud Educ Eval. 2009;35:37-44.
3- Ghahramani M, Arefi M, Jamshidi L. Study the effect of evaluation on faculty members' educational performance between 2000-01 to 2005-6. Res Plan High Educ. 2008;48:1-26.
4- Spooren P, Motelmans D, Denekenz J. Student evaluation of teaching quality in high education: Development of an instrument based on 10 Likert-scales. Assess Eval High Educ. 2007;32(6):667-79.
5- Faith EF. Are student evaluations of teaching fair? Toronto: University of Toronto; 2003. Available from: http://web.cs.toronto.edu/Assets/DCS+Digital+Assets/EllenStudentEvals.pdf
6- Cohen PA. Effectiveness of student-rating feedback for improving college instruction: A meta-analysis of findings. Res High Educ. 1980;13(4):321-41.
7- Shakurnia A, Elhampour H, Mozaffari A, Dasht Bozorgi B. Ten year trends in faculty members' evaluation results in Jundi-Shapur university of medical sciences. Iran J Med Educ. 2008;7(2):35-42.
8- Wachtel HK. Student evaluation of college effectiveness: A brief review. Assess Eval High Educ. 1998;23(2):191-211.
9- Moezi M, Shirzad HA, Roohi H. Evaluation process in viewpoints of academic staff and students in Shahrekord university of medical sciences. J Shahrekord Univ Med Sci. 2010;11(4):63-75. [Persian]
10- Mahmoudi H, Pazargadi M, Ebadi A. Evaluation of faculty teaching experience by postgraduate students. Educ Strategies J. 2009;2(2):13-6.
11- Centra JA, Gaubatz NB. Is there gender bias in student evaluations of teaching? J High Educ. 2000;70(1):17-33.
12- Shakurnia A. Faculty attitudes towards student ratings: Do the student rating scores really matter? Iran J Med Educ. 2011;7(2):84-93.
13- Avi-Itzahak T, Kremer L. An investigation into the relationship between university faculty attitudes toward student rating and organizational and background factors. Educ Res Q. 1986;10:31-8.
14- Birnbaum MH. A survey of faculty opinions concerning student evaluations of teaching. The Senate Forum: A Publication of the Academic Senate; 1999.
15- Chang TS. Results of student ratings: Does faculty attitude matter? Bull Educ Psychol. 2003;35(2):183-200.
16- Rich HE. Attitudes of college and university faculty toward the use of student evaluations. Educ Res Q. 1976;1:17-27.
17- Ranjbar M, Vahidshahi K, Mahmoudi M. Study of Mazandaran faculty member's viewpoint on faculty member assessment. Mazandaran J Med Sci. 2006;16(56):126-35. [Persian]
18- Jacobs LC. University faculty and students' opinions of student ratings. Bloomington: Bureau of Evaluative Studies and Testing Publication; 1987.
19- Ryan JJ, Anderson JA, Birchler AB. Student evaluation: The faculty responds. Res High Educ. 1980;12:317-33.
20- Spencer PA, Flyr ML. The formal evaluation as an impetus to classroom change: Myth or reality? California: University of California; 1992. Available from: http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED349053&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED349053
21- Armstrong S. Are student ratings of instruction useful? Am Psychol. 1998;53(11):1223-4.
22- Keykhaei A, Navidian A, Tabasi MA, Sargazi GH. Study of ZUMS1 faculty members' views on faculty members' assessment. Tabibe Shargh J. 2002;3:135-40. [Persian]
23- Idaka I, Joshua MT, Kritsonis WA. Attitude of academic staff in Nigerian tertiary educational institutions to Student Evaluation of Instruction (SEI). Am Med Rec Assoc. 2006;23(4):1-9.
24- Nasser F, Fresko B. Faculty views of student evaluation of college teaching. Assess Eval High Educ. 2002;27(2):187-98.
25- Beran A, Tanya N, Jennifer L. Instructors' perspectives on the utility of student ratings of instruction. Int J Instr Sci. 2009;37(2):171-84.
26- Franklin J, Theall M. Who reads ratings: Knowledge, attitude and practice of users of student ratings of instruction.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-02-05]

San Francisco: University of San Francisco; 1989. Available from:
http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED306241&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED306241

27- Stalmeijer RE, Dolmans DH, Wolfhagen IH. Combined student ratings and self-assessment provide useful feedback for clinical teachers. Adv Health Sci Educ Theory Pract. 2010;15(3):315-28.

28- Yao Y, Grady ML. How does faculty make formative use of student evaluation feedback? A multiple case study. J Pers Eval Educ. 2005;18:107-26.

29- Mohammadjafari H,Vahidshahi K, Kosaryan M, Mahmoodi M. Comparison between the results of academic staff self assessment and those made by the students, faculty of medicine, Mazandaran university of medical sciences. JMUMS. 2007;17(57):67-74. [Persian]

30- Aghamolayi T, Abedini S. Comparison of self and students' evaluation of faculty members in school of health of Hormozgan university of medical sciences. Iran J Med Educ. 2008;7(2):191-8.

31- Shakurnia A, Fakoor M, Elhampoor H, Taherzadeh M, Chaab F. The correlation between students' evaluation of faculty and faculty self-assessment in Ahvaz Jundishapur university of medical sciences in 2008. Iran J Med Educ. 2010;10(3):229-37.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-02-05]